

Matilda – vanhus lasipurkissa

Haluatko kuulla jotakin Matildasta, joka on aivan tavallinen ihminen aivan tavallisessa pikkukaupungissa? Hänen elämässään ei ole mitään niin erikoista, että jokin lehti haluaisi kirjoittaa hänestä, ei edes sitten kun aika hänestä jättää. Jokainen ihminen on kuitenkin kertomuksen arvoinen, ainakin niille ihmisille, jotka ovat oppineet ymmärtämään todellista elämää. Siksi haluan kertoa Sinulle Matildasta. Häneen ei ole vaikea samaistua, koska hän on niin tavallinen ihminen. Tärkeintä hänessä on, että hän on ihminen.

Matilda on nyt vanhus, ja tämä on syy siihen miksi on tärkeää kirjoittaa hänestä juuri nyt. Hän makaa sairaalan pitkäaikaisosastolla, vaikka ei ole sairaalahoidon tarpeessa. Hän odottaa omaa paikkaa jossakin inhimillisemmässä ympäristössä ja kärsii suunnattomasti siitä, että on omien sanojensa mukaan juuri nyt kuin lasipurkissa. Hän on elänyt yli yhdeksänkymmenen vuoden ajan omassa kodissa, tuttavallisissa olosuhteissa, tuttu- jen esineiden ja seinien keskellä.

Ketään ihmistä ei ole tarkoitettu lasipurkkiin, vaan jokaisella tulee olla oma paikkansa tämän maan päällä elämänsä loppuun asti. Ihmisen henkisyys tarvitsee tunteen johonkin kuulumisesta, myös silloin kun vanhuus tuo mukanaan unohtamista ja sekavuutta. Oikeastaan juuri silloin ihminen tarvitsee vähintään yhtä paljon rakkautta ja huomiota kuin aikanaan pienenä lapsena.

Matilda on tottunut elämään omaa elämäänsä omassa kodissaan, omassa paikassaan. Sairaalassa ei todellisuudessa ole kenelläkään omaa paikkaa, koska jokaisen vuode on samanlainen, yöpöytä samanlainen, vuodevaatteet samanlaiset, ja jopa vaatetus on melko samanlainen niin miehillä kuin naisillakin. Kaiken tämän keskellä hiukan sekava mieli alkaa luoda jotakin sellaista, mitä ihmisen todellinen sisin kaipaa, ja koska kaikki henkiset edellytykset entisenlaisen elämän jatkamiseksi ovat kadonneet, turvautuu alitajunta ja tajuntakin korvikkeisiin. Tässä juuri on alue, josta ei kukaan haluaisi puhua, ei ainakaan oikeilla nimillä ja käsitteillä.

On helppoa puhua laitostumisesta ja vanhuksen sekavuudesta, mutta mitkä ovat ne tekijät, jotka johtavat tälle hyvinkin synkälle tielle?

Vanhuksella itsellään on usein hyvin vähän tekemistä tämän asian kanssa, jota aivan omasta intuitios- tamme käsin olemme alkaneet kutsua vanhuksen alasa- jamiseksi.

Matildalla ei koko elämänsä aikana ole ollut mie- lenterveysongelmia, vaikka elämä onkin sisältänyt pal- jon negatiivista kokemusta. Mutta kun eräänä aamuyö- nä olo on huono ja aika ja ehkä paikkakin hämärtyvät, alkaa Matildan heikotus tuntua nälältä, ja niin hän ai- koo keittää aamupuuron neljältä yöllä.

Hän tavoittelee alimmalta hyllyltä jauhopakkausta, kun pyörätuoli yllättäen lennähtää alta. Matilda muk- sahtaa lattialle, kolhaisee päänsä niin voimallisesti, että toinen puoli kasvoja alkaa tummua ja veri vuotaa sil- mäkulmasta. Kukaan meistä ei voi tietää mitä kaikkea näinä hetkinä tapahtuu, mutta palvelutalon hoitajan saapuessa paikalle, on koko jauhokaapin sisältö lat- tialla ja vanhus tajuton.

Kuinka paljon Matilda käsittää herätessään sairaa- lan vuoteessa on vain arvailujen varassa, mutta todet- kaamme nyt jotakin sellaista, minkä pitäisi saada mei- dät suhtautumaan asioihin aivan uudella tavalla. Koska kertomamme hyvin suuressa määrin perustuu arvailui- hin, emme saa tukea näkemyksiämme ja ”diagnoose- jamme” perinteiseen ajatteluun, joka sisältää aivan liian suuren määrän ikään perustuvaa aliarviointia ja vähättelyä.

Missä instanssissa on laadittu laki ja määritelmä sii- tä, minkä vuosimäärän täytettyään ihminen ei enää oi- kein olekaan ihminen, vaan vain jonkinlainen otus tai olio?

Matilda on sairaalassa herätessään vielä aivan sama Matilda, joka yli yhdeksänkymmentä vuotta sitten par- kaisi ensimmäisen itkunsa, osittain kai kauhusta sen suhteen että joutui ulos turvallisesta äidin kohdusta. Nyt hän varmaankin kuulumattomasti parkaisee toisen kerran yhtä järkyttävän kokemuksen keskellä: hän on jälleen kerran ulkona siitä turvallisesta ympäristöstä ja paikasta, jossa hän oli tottunut olemaan! Ensimmäinen järkytys perustui noin yhdeksänkuukautisen turvalli- suuden tunteen katoamiseen, mutta nyt järkytys perus- tuukin lähes vuosisataisen turvallisuuden kadottami- seen. Vaikka sitä ei hänelle olekaan vielä sanottu, jokin hänen sisimmässään kertoo, että nyt on tapahtunut se, mitä hän vuosikymmenien ajan on pelännyt: hän ei pääse enää omaan kotiinsa!

Koko ihmisen elämä perustuu suurelta osaltaan tie- tynlaiseen menettämiseen, ainakin mitä tulee ihmissuh- teisiin, niin kuin omaan ihmisyyteen. Vaikka ihmisen keski-ikä onkin pidentynyt, on varsinaista kasvun ja kehityksen aikaa vain pieni osa elämästä. Ensimmäiset rypyt ja hiusten ohentuminen ilmoittavat mielestämme aivan turhan aikaisesti siitä, että olemme vain ajallisia olentoja.

Pieni vauva makaa ensin vuoteessaan ja alkaa vähi- tellen kontata ja sitten kävellä horjuvin askelin. Loppu- päässään elämämme kuvio on melko samanlainen, ja vaikka ruumiillisesti emme kulkisikaan kovin kuma- rassa, alkaa henkinen puolemmi hyvin helposti jo val- mistautua väistämättömästi edessämme olevaan. Tämä pätee toki vain niihin ihmisiin, joilla on realistinen ja totuudenmukainen käsitys ihmiselämästä.

Suurin osa homo sapiensin suvusta pahoittelee mie- lessään menneen elämän vaikeuksia, yrittää olla posi- tiivinen ja uskoo tulevaisuuden tuovan mukanaan jota- kin parempaa. Nämä ihmiset ovat unohtaneet elämän perustekijät, ja toteavat mahdollisesti vasta sairaala- vuoteessa tai kuolinkamppailussaan, etteivät ole oi- keastaan koskaan vielä eläneet, ja nyt on jo liian myö- häistä. Jos voisimme aivan realistisesti käsittää, että voimme elää vain ja ainoastaan tänään, olisi elämäm- me monessa suhteessa paljon helpompaa.

Matildan elämä oli opettanut hänelle niin paljon, kaikkine vastoinkäymisineen ja vaikeuksineen, että hän suhtautui vanhenemiseen ja kuoleman lähestymiseen harvinaisen järkevällä tavalla. Mutta hän oli koko van- huutensa ajan toivonut nopeaa poisnukkumista, sillä eri sairauksien johdosta hän oli maannut sairaalavuoteella sen verran paljon, että tiesi tuon paikan olevan tarpeel- lisen, mutta ei toivottavan. Kukaan rehellinen ja mie- leltään terve ihminen ei kaipaa sairaalavuoteeseen,

vaan pyrkii viimeiseen hengenvetoon asti toteuttamaan aidon sisimpänsä toivomusta omasta paikasta ja omasta kodista.

Vaikka suhtautuisimme ajallisuuteemme ja kuolemaamme kuinka asiallisesti tahansa, joutuu jokainen rehellisyyden nimessä toteamaan, että kuolema tietysti mielessä on tuntemattomuutensa johdosta hyvin pelottava asia. Mutta millaiseen aikaan oikein olemme tulleet, kaikesta hyvinvoinnista huolimatta, kun kuolema ei sittenkään tunnu niin pelottavalta kuin sairaalavuoteeseen joutuminen?

Kerron niin mielelläni Matildasta, koska hänen elämässään voin samaistua niin moneen asiaan, sillä onhan hän niin äitini kaltainen. Aivan hänen tavallansa olen maannut sairaalassa aivan tarpeeksi voidakseni joka kerta kotiin päästyäni olla kiitollinen siitäkin terveydestä, mikä vielä on jäljellä. Tämän kiittolisuuden perustan ehkä johonkin muuhun, kuin mitä etenkin monissa hengellisissä piireissä on opin kaltaisesti omakuttu kaikille pahoinvointia tuottavalla tavalla.

Kiittolisuutemme ei tarvitse perustua siihen, että niin monella muulla on paljon huonommin. Saan olla kiitollinen siitä, että minulla kaikki on niinkin hyvin, eikä sairauksieni keskellä tuo lohtua se, kuinka joku seurakuntalainen päivittelee riemun puutettani, kun vertaa minua johonkin sairaalassa makaavaan, jolta on lähes kaikki raajat amputoitu. Tällä ajattelutavalla on ihmiskunta saatettu aivan väärille raiteille, niin että jokaisen epäkohdan kohdatessamme vetoamme johonkin toiseen ihmiseen tai paikkakuntaan. Onhan meillä sentään kaikki hyvin verrattuna suurempiin kaupunkeihin! Onhan sinulla kaikki paremmin kuin tuttavallani, joka juuri oli auto-onnettomuudessa!

Riimullani ei siis ole rajoja, etenkin kun katselen uutisia sotatantereilta ja näen päättömiä ja riekaleisia ruumiita! Kyllä minulla ja Matildallakin on hyvin, kun pääkin on vielä tallella, joskin hiukan sekavana! Minäkin olen sekava, yksinkertaisesti siitä syystä, etten kulje ja ajattele suurien joukkojen marssitahtiin. Kaikki yleisestä ajattelukaavasta poikkeavat on aina luokiteltu hiukan epäluotettaviksi ja sekaviksi, ainakin elämänsä aikana. Kuoleman jälkeen sitten on suitsutettu heidän muistolleen, kun viimeinkin on päästy varmuuteen siitä, etteivät he sittenkään olleet sekoja, vaan näkivät sen, mitä muut eivät halunneet nähdä.

Haluammeko me nähdä mitä Matildan mielessä ja päässä liikkuu, vai onko kaikki kuitattavissa vain toteamuksella, ettei ole mikään ihme että niin vanha ihminen jo vähän sekoilee ja kadottaa nykyhetken?

Hän ei varmastikaan halua kadottaa sen paremmin nykyhetkeä kuin ei menneisyyttäkään, mutta hän elää elämäänsä, tai paremminkin jatkaa elämäänsä olosuhteissa, jotka eivät ollenkaan tue hänen henkisten kykyjensä säilymistä saati sitten elpymistä. Eli hänen sijoituspaikkansa määrittää hänen mahdollisuutensa ihmisyiden säilyttämiseen viimeisinä hetkinään. Vuoteessaan maatessaan hän näkee valkoisen katon, pölyisen tuloilmaventtiilin, ja päätä kääntäessään hän näkee vierisessä vuoteessa makaavan, paljon itseään sairaaman potilaan.

Matilda ei tarvitsisi enää sairaalahoitoa, mutta mitään muutakaan paikkaa hänelle ei ole, sillä kaikki vanhusten hoitopaikat ovat täynnä, ja jono on todella pitkä. Niinpä hän päivästä toiseen kyselee minulta, oliko tämä ratkaisu aivan oikea. Hän ei totuuden nimessä käsitä olevansa kykenemätön elämään yksin omassa kodissaan, koska tarvitsee ympärivuorokautista valvontaa. Mutta tämä kysymys pakottaa meidät näkemään, etteivät nämä mielestämme hyvin sekavat ihmiset sittenkään ole niin sekavia kuin aivan liian helposti ajatellamme, mielemme rauhoittamiseksi.

Jos Matilda puhuu lasipurkista ja kyselee ratkaisun mielekkyyttä, tiedostaa hän asioiden olevan vastoin parempaa käsitystämme. Hän tiedostaa aivan selvästi olevansa väärässä paikassa. Hän tiedostaa hetkittäin niin paljon, että jos kaiken tietäisimme, tulisi meille hyvin paha ja murheellinen olo. Kun nykyajan ihminen on niinkin narsistinen, välttää hän paha mieltä ja murhetta, etenkin muiden puolesta, ja siksi niin sosiaalitoimi kuin terveydenhuolto turvautuvat perinteiseen näkemyskantaan: vanhus on vanha, elänyt elämänsä josta hänen tulee olla kiitollinen, ja nyt hänen on syytä tyytyä osaansa, etenkin jos on köyhä. Köyhän ei tule odottaa liioja viimeisinä vuosinaan, sillä rikkaathan ne ovat, jotka tätä yhteiskuntaa yllä pitävät! Näin totesi ainakin eräs kauppias, joka oli sitä mieltä, että on yksi lysti missä olosuhteissa vanhukset elävät. En voi mitään sille, että jossakin mielessä toivoisin tuon henkilön sairaalavuoteeseen, missä hänellä olisi aikaa miettiä asioita tarkemmin. Tässäkään maassa ei olisi yhtä ainuttakaan rikasta ihmistä ilman niitä köyhiä, jotka ovat työllään hänet rikastuttaneet!

Niin Matildalle kuin minullekin on luvattu turvattu vanhuus, vai olemmeko käsittäneet kaiken väärin? Onko meiltä jäänyt lukematta suuri määrä pientä tekstiä, jota ei näe ilman erikoislaatuksia linssejä?

Jos olemme käsittäneet kaiken väärin, emme kuitenkaan tunne itseämme idiooteiksi, sillä kukaan ei ole selvästi kertonut meille, ettei vanha ihminen enää ole tärkeä!

Tänään vieraillessani Matildan luona ilahtui hän suuresti, koska oli jo luullut, etten koskaan enää tule. Hän oli juuri syömässä, ja nyt hän jaksoi nostaa lusikan suuhunsa tukematta toisella kädellä. Hän söi unoh-taen minut siksi aikaa. Sitten keskustelimme sellaisella tavalla kuin se vielä on mahdollista, ja hän kertoi surustaan, kun ei enää niin usein näe äitiään. Alkaa äiti jäädä unohduksiin kaikilta, totesi hän.

Ymmärrän niitä nuorempia ihmisiä, jotka kokevat nämä vierailut ahdistavina. Itse olin alussa aivan samanlainen, mutta nyt katson nämä tapaamiset suureksi elämänrikkaudeksi. Opin nyt Matildasta aivan uusia asioita, uutta puolta ihmisyydestä. Hän kärsii hyvinvointivaltion näennäisestä huolenpidosta siinä kuin muutkin kaltaisensa. Jos kirjoittaisin omasta äidistäni, katsottaisiin se helposti itsekkyydeksi ja oman hännän nostamiseksi.

Sairaaloiden pitkäaikaisosastot ovat täynnä näitä Matildoja, ja kertoessani nyt hänestä yhtenä ihmisenä, kosketan sanoillani ja kirjaimillani yhtä satuttavimmista ongelmista ns. hyvinvointimaassamme. Me elämme

todella suuren valheellisuuden keskellä, mistä vanhuksemme on elävä todiste. Elävä, niin kauan kuin hänen hetkensä tulee nukkua pois. Hän olisi jo toivonut sitä, mutta meidän toivomuksemme eivät määrää kohta-loamme!

Matilda vaistoa sisimmässään yhteiskunnan koivuuden ja sanoin lausumattoman, kirjoittamattoman toiveen siitä, että mahdollisimman moni julkisuuden valokeilasta osaton, varaton vanhus, olisi kyllin viisas nukkuakseen pois olemasta vastus ja haitta merkittävämpien ihmisten tiellä. Toisaalta tuli juuri televisiosta ohjelma avioparista, joka sodasta lähtien on elänyt yhdessä. Jotakin erikoista ja merkittävää sisältyy heidän elämäänsä, koska tällaisen ohjelman sanoma kuuluu niin selvästi: nämä ovat merkittäviä ihmisiä, ja heistä on pidettävä huolta!

Tämänhetkinen presidenttimme totesi uudenvuoden puheessaan, että vanhukset ovat meille tärkeitä. Vain sen ehdin kuulemaan, kun hän jo siirtyi toiseen aiheeseen. Käsitin tuolloin, että hän tarkoittaa kaikkia maamme vanhuksia. Mahdollista kuitenkin on, että hän tarkoitti vain tiettyjä, merkittäviä persoonia, sukulaisia. Se on hyvinkin mahdollista, sillä jostakin kaupungista saattaa puuttua sija ja oma paikka yli sadalta vanhukselta! Nämä elävät olosuhteissa, jotka eivät vastaa heidän terveydentilaansa tai henkistä kapasiteettiansa. Heistä ei ole enää hyötyä tälle yhteiskunnalle, he eivät tuota, eivät ole hyödyllisiä!

Mihin tällainen ajattelu perustuu? En tiedä sitä, enkä tule koskaan käsittämään sitä. Nämä vanhukset eivät ole jokin erityinen rotu tai kansallisuus, joka on tunkeutunut meidän maahamme ja alueellemme, vaan he ovat tulos koko maamme elämästä ja suorituksesta. He eivät ole toiselta planeetalta, ei vieraalta maalta, vaan... hyvänen aika, eivätkö virkamiehemme ja johtajamme käsitä ollenkaan, että he ovat me, sinä ja minä ikääntyneinä!

Jos tämä yhteiskunta tällaisella tavoin alkaa vierastaa Matilda ja kaltaisiaan, ilman että ihonväri muuttuisi mustaksi tai keltaiseksi, ilman että piirteet alkaisivat viitata johonkin toiseen rotuun... niin, pitääkö vanhuutta todella alkaa pelkäämään? Annettuani kaikkeni tälle yhteiskunnalle, se yhtäkkiä näkee minussa uhkan hyvinvoinnilleen ja pitää minua vieraan maan kansalaisena? Eikö se tajua, että se olen minä, sama minä, joka aikanaan tyydytyksellä merkittiin kirkonkirjoihin uutena yhteiskunnan kansalaisena? Eikö Matilda ja kaltaisansa elä elämänsä luottamuksessa tarpeellisuuteensa ja oikeuteensa ihmisenä?

Miksi näyttää nyt siltä, että Matildalta on otettu pois kaikki ne oikeudet, joista olemme ylpeitä länsimaaisessa kulttuurissamme? Mikä on hänen rikoksensa? Kirjoittaja varmaankin katsotaan yhdeksi hyödyttömimmistä henkilöistä tämän kansan keskellä, kun ei ole tuottanut tarpeellista määrää verovaroja eikä ole kunnostautunut siinä määrin, että voitaisiin katsoa julkisuuden henkilöksi. Kirjoittaja ei ole viihdyttänyt suurta yleisöä, niin kuin ei Matildakaan.

Oletko muuten pannut merkille keitä ihmisiä tämä maailma arvostaa ja kunnioittaa? Menestyjiä! Ketkä menestyvät? Hyvän aika, tyhmä kysymys! Kaikki ne menestyvät, jotka viihdyttävät ihmisiä, saavat heidät

hetkeksi unohtamaan todellisuuden, arjen surut ja vaivat!

Kaikki kunnia niille, jotka saavat elämän tuntumaan helpommalta. Heitä tulee todella arvostaa, osoittaa heille suosiota, sillä asemaansa he eivät ole saavuttaneet ilman suuria uhrauksia ja menetyksiäkin. Joka haluaa saavuttaa jotakin suurta, joutuu luopumaan paljosta. Ketään menestyjää ei siis tule kadehtia. Mutta että menestys ja maine merkitsivät sitä, etteivät muut ihmiset olekaan niin tärkeitä... tässä on ongelmamme villakoiran ydin. Liika vertaileminen toisiin tuottaa suuria ongelmia ja suurta murhetta monen ihmisen elämässä.

Matilda oli nuorena melko kaunis nainen. Se ei kuitenkaan tuottanut odotettua onnea, ja niinpä hetken lumo tuotti vain yhden uuden kansalaisen syntymisen tämän maan päälle. Oli jossakin mukavampi ja kauniimpi luomakunnan koristus, joka tuntui sopivammalta avulta yksinäiselle miehelle. Tämä merkitsee aina jonkun hylkäämistä, pettämistäkin.

Matilda oli kokenut monia pettymyksiä pitkän elämänsä aikana. Mitä jälkiä ne häneen jättivät, sitä tuskin kukaan ulkopuolinen milloinkaan kykenee näkemään. Tässä onkin elämän surullisuus. Se ei perustu siihen, että emme tiedä tarpeellisessa määrin ihmisten sisimpiä salaisuuksia, vaan siihen, että meidän asenteemme on niin väärä. Voidaksemme myötätuntea toisen ihmisen kanssa, emme tarvitse niinkään viisautta, vaan sydäntä. Mistä sitten sydämemme voisi oppia tuntemaan toisen kanssa? Omien pettymysten ja murheiden avulla, käsitämällä olevamme kaikki hyvin samanlaisia! Mikä tuottaa murhetta minulle, tuottaa sitä toisellekin!

Emmekä oikeastaan tarvitse tätäkään. Pitäisi riittää empatian muodostumiseen vain se kun näkee lähimmäisen murheelliset kasvot, laahaavat askeleet, kumaraisen ryhdin. Tieto on loppujen lopuksi toisarvoista rakastavan katseen ja mielen rinnalla!

Että Matilda nyt makaa sairaalassa oman kodin sijasta, kertoo meille elämän raadollisuudesta. Kauniit puheet ja sanat ovat totaalisen merkityksettömiä, jos tekomme ovat ristiriidassa niiden kanssa!

Matildan kodissa ei ole muuta kuin pari tuolia ja pöytää, sillä kaikki muu on jo viety pois. Olen menneiden kuukausien aikana vähä vähältä vienyt tavaroita omalle asunnolleni, jakaen osan tuntemilleni varattomille. Tämä kaikki on ollut raskasta, sillä jokainen esine ja huonekalu ovat tulleet tutuksi vuosien saatossa. Kaikki on ollut osa Matildan elämää, kuin osa äitiä. Nyt pala palalta entinen elämä hävitetään konkreettisesti tasolla. Tämä merkitsee eroamisen tuskaa ja murhetta. Mutta se tulee aikanaan meidän jokaisen osaksi. Vain muistot jäävät, hämärtyäkseen ajan patinan vaikutuksesta.

Minun on helppo asettua Matildan pojan asemaan ja tuntea hänen kanssaan. Voin kuvitella millaisella kaihomielellä hän joka kerta lähti äitinsä asunnolta viimeisten kuukausien aikana. Hänen mielensä verkko-kalvoille ikuistui toistuva kuva siitä, kuinka hänen astellessaan ulko-ovelta kohti autoa, harmaapäinen hahmo vilkutti hämärästä asunnosta, vieläkin kaihomielisempänä. Nämä kuvat olivat toistuneet niin monen vuoden aikana, että lopulta katosi murhetta tuottava

ajatus siitä, milloin nämä kasvot viimeistä kertaa nähtäisiin osittain alas lasketun rullaverhon takaa.

Niin, viimeinen kerta on jo kaiken keskellä unohtunut. Äiti ei nukkunut toivomuksensa mukaisesti pois. Hän yhä vielä on todellinen, harmaapäinen, hiukan murhemielinen vanhus sairaalan vuoteessa tai aulassa. Ehkä näin onkin hyvä, eroaminen tulee asteittain, ei niin äkillisenä.

Ehkä juuri tämä eroamisen tuska on se, mikä saa ihmiset asennoitumaan vanhuuteen aivan väärällä ja nurinkurisella tavalla. Ihminen on niin tunteittensa orja, että tekeytyy täysin tunteettomaksi, käsittämättä taistelevansa omaa ihmisyyttään ja henkisyttään vastaan. Ihmisen tulee erota isästään ja äidistään ja tulla yhdeksi uuden, itse luomansa perheen kanssa. Tässä mielessä jokainen ihminen on yksilö, erillinen persoona. Mutta jos hän kieltää sukulaisuutensa, juurensa, vanhempansa, tulee hänestä juureton harhailija, joka ei pitkänkään elämän aikana ole kykenevä käsittämään omaa, todellista minuuttansa. Tässä suhteessa Kaukoidän kansat ovat paljon viisaampia ja siten henkisestikin terveempiä.

Me olemme ympäröineet itsemme niin valtavalla määrällä tietoa ja toimellisuutta, etteivät aivomme ja olemuksemme sittenkään kykene käsittelemään kaikkea ympärillämme olevaa. Liika tieto ja tavara ja tekniikka jne. eivät todellisuudessa merkitsekään hyvinvointia, vaan paremminkin pahoinvointia.

Mikä on yksi suurimmista perustekijöistä tässä pahoinvoinnissa? Se, että me kadotamme kosketuksen omaan itseemme, sisimpäämme. Me olemme materialisoituneet, markkinatalous on vieraannuttanut meidät valtavasta määrästä henkisyttä ja hengellisyttäkin, niin että ihminen onkin jo tavaraa ja materiaa varten... eli ihminen on sapattia varten eikä sapatti ihmistä varten!

Matilda on käsittänyt tämän koko elämänsä ajan. Siksi hän kuuluu siihen ryhmään ihmisiä, joka ei halustaan huolimatta pysty käsittämään nykyajan meininkiä. Viime kuukausiin asti hän oli säilyttänyt henkisen vireytensä siinä määrin, että jopa kymmeniä vuosia nuoremmatkin olivat henkisesti taantuneempia kuin hän. Mutta nyt toistuvat sairauskohtaukset romahduttivat jotakin katastrofaalisesti. Jonkin asian tarvitsemme jokainen täältä erotaksemme. Itse kullekin se tulee tavalla tai toisella, ilman että itse voimme päättää siitä. Tämä on nyt Matildan osa, jonka toivoisimme aika tavalla toisenlaiseksi.

Olen käynyt Matildan luona niin usein kuin mahdollista, sillä hänen sukulaisensa voi laskea yhden käden sormilla, ja nämä aika harvoin käyvät häntä katso-massa.

Kun on hiukan sekava, kysyy Matilda aika monena iltana minulta, mihin vuoteeseen hän nyt voi mennä. En ihmettele sitä, sillä välillä hänen vuoteensa on käytävän suuntaisesti, joskus väliseinän suuntaisesti. Nyt hän ei moneen iltaan ollut kysynyt omaa paikkaansa, mutta tänään hänen huoneensa keskellä oli ylimääräinen vuode, jossa makasi jo tutuksi tullut vanhus. Nyt Matilda jälleen kerran huolestutti se, onko hänellä ol-

lenkaan yöpaikkaa. Mihin huoneeseen hän menisi, mihin vuoteeseen kallistuisi lepäämään.

Minulla ei ole pidemmällä aikavälillä ollut mahdollista tutustua kovin moneen vanhukseen sairaalahoito-suhteissa. Jostakin syystä kuitenkin ymmärrän hänen huolensa todella syvällisesti. En ole kai aivan tavallinen ihminen, vaan minulle on annettu tavallista voimakkaampi kyky samaistua kärsivän ihmisen kanssa. Ikään kuin tällaisen ihmisen sisin viestittäisi minulle sellaisiakin asioita, joita ei kukaan muu kykene välittämään itselleen ja toisille.

Itse olen ollut todella vaikeiden olosuhteiden keskellä yli kolmenkymmenen vuoden ajan. Ehkä se selittää itsellenikin käsittämättömän kyvyn myötelää lähimmäiseni kanssa. Jossakin määrin jo koulun ala-asteella jouduin huomaamaan itsessäni olevan jotakin mikä ei varmaankaan ole perinnöllistä. On ikuisiksi ajoiksi syöpyneet mieleeni se, kuinka kärsin kun joitakin heikompia tovereitani kiusattiin ulkonäön tai vaate-tuksen tähden. Jokainen yleisestä suuntauksesta poikkeava koettiin luvalliseksi pilkan kohteeksi.

Koen itse tuskaa, mikä säteilee lähes jokaisella vierailulla tuosta harmaapäisestä vanhuksesta, joka hie-man kumaraana nököttää pyörätuolissaan. Jos en tuntisi häntä niin hyvin ja pitkältä ajalta, kiinnittäisin kai kaiken huomioni hänen sekaviin puheisiinsa lapsista ja ihmisistä, joista minulla ei ole mitään tietoa. Hän uneksii silmät auki asioista, jotka alitajunta tuo hänen mieleensä. Mutta hänellä on selkeitä hetkiä sekavien puheiden keskellä, ikään kuin heräämisiä siihen todellisuuteen josta minäkin olen osallinen. Se toinen todellisuus, mikä saa meidät pitämään häntä väsyneenä ja harhaisena vanhuksena, on suureksi osaksi riippumattomana hänestä itsestään.

Matilda oli lentänyt pyörätuolistaan, tai pyörätuoli oli lentänyt hänen altaan, koska hän oli saanut sairaskohtauksen ja iskenyt päänsä verisesti. Jotakin oli tapahtunut, ja ehkä huomaamatta jäänyt tulehdus oli sotkenut koko elintoiminnon. Sekavuudelle on siis aivan selvä lähtökohta ja syy, mutta emme rohkene enää turvautua totunnaisiin selityksiin vanhenemisesta ja aivo-toiminnan rappeutumisesta. Meillä on oikeus ja velvollisuuskin huomioida sellaisiakin tekijöitä, joihin ei enää vuosikausiin, tai ehkä koskaan ole kiinnitetty huomiota. Dementia on väistämätön tosiasia, mutta mitkä ovat ne tekijät, jotka määrittävät sen kehittymisen? Uskon minulla ja meillä jokaisella olevan oikeuden asettua Matildan asemaan ja nähdä myös ne tekijät, joiden tulisi ehkä enemmän kuin käsitämme, vaikuttaa arviointiimme ja kokonaiskuvan luomiseen. Kokonaiskuva sanana kuulostaa tässä yhteydessä hiukan kuin pilkan teolta, sillä pitkään aikaan ei vanhuuden käsitettä ole haluttu nähdä todellisuutta vastaavalla tavalla.

Matilda on siis selvästi dementoitunut, mutta nyt alamme jossittelemaan, totuuteen perustuvien mielikuvien mukaisesti. Jos mummolla olisi, niin hän olisikin vaari, ei sovi tähän yhteyteen.

Ensimmäisinä päivinään sairaalavuoteessa Matilda oli selvästi järkyttynyt, ja hänelle selvisi vasta tulehduksen laannuttua olotilansa todellisuus. Alkuaikoina kaiken sekavuuden keskellä hänellä oli ajoittain hyvinkin selvä käsitys siitä missä hän oli, vaikka ei mieles-

tään kuulunutkaan sinne missä oli. Alusta asti paikka tuntui vieraalta, sillä sehän on tarkoitettukin tilapäiseen oleskeluun. Jos hän muutaman viikon tai kuukauden jälkeen olisi päässyt olosuhteisiin, missä hän olisi voinut saada kodinomaisen tunteen, olisiko hän niin sekava kuin juuri nyt on?

Pakostakin olen joutunut seuraamaan muitakin ”Matildoja” näiden kuukausien aikana, ja ellen aivan suuresti erehdy, maallikko kun olen, on jokainen pidempään tuolla osastolla oleva, kodinomaista paikkaa odottava, selvästi taantunut henkisesti. Jonkin tutkimuksen mukaan vanhus laitostuu jo seitsemässä viikossa!

Etenkin alkuaikoina niin Matilda kuin muutkin kaltaisensa osoittivat piirteitä, mitkä viittaavat johonkin hyvin surulliseen asiaan. He olivat ilmeisestikin melko murheellisia todetessaan olevansa sidottuja tähän ilma-piiriin ja ei toivottuun ympäristöön. Useampikin ruokailun yhteydessä valitti ruokahalunsa puutetta ja tarjosi mahdollisesti jälkiruokaansa jollekin vierustoverille. Kaikki tämä viittaa jollakin tavoin hädän keskellä syntyvään palvelemishaluun, vääränlaiseen läheisriippuvuuteen, jolla yritetään peittää sisimmässä vallitsevaa mielipahaa. Onkohan tästä kukaan tehnyt minkäänlaisia tutkimusta?

Matildaa vaivaa koko ajan se, ettei minulle anneta ruokaa tuossa ”ravintolassa”, vaan minä vain seuraan hänen syömistään, pilkon perunat ja pihvit, autan joskus salaatin tai jälkiruuan kanssa. Jos istumme iltapalaa odottaen aulan pöydässä, kysyy hän usein olenko jo tehnyt tilauksen. Ei, en ole, enkä minä saa mitään, vaan kohta hänelle tuodaan iltapala.

Matilda on tottunut palvelemaan ja tarjoamaan jota-kin jokaisella vierailulla, ja nyt hänellä ei ole ostettuna mitään, kun ei ole päässyt kauppaan. Ei ole edes maitoa, kun ei ole ollut rahaa ostaa mitään. Enkö voisi antaa hänelle sen verran rahaa, että hän voisi ostaa jota-kin edes pojille, jotka tulevat häntä katsomaan? En ole enää kuukausiin korjannut näitä hänen ajatuksiaan, koska niistä on tullut niin merkittävä osa hänen nykyistä todellisuuttaan. Minne sisko on mennyt, kun ei sitä ole aikoihin näkynyt, saa minut kuitenkin kertomaan hänelle hautausmaata kohti viitaten: Hän ollut hautausmaalla jo lähes kymmenen vuotta!

Kaikien sekavien puheidensa keskellä Matildasta huokuu kuitenkin jotakin niin rakkautta ja haurasta, että arvostan häntä ehkä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Nämä asiat kuuluvat nyt hänen tämänhetkiseen todellisuuteensa, aivan kuten hän varmaankin pienenä lapsena jutteli äidilleen lapsen mielikuvit maailman todellisuudesta. Jos lapsi puhuu jotakin meille käsittämätöntä ja epätodellista, emme tuomitse häntä sekavaksi tai kalkkikseksi, koska hän on lapsi ja nämä asiat kuuluvat lapsuuteen. Aivan samalla tavoin usean vanhuksen elämän loppukaareen kuuluu eräänlainen takautuminen, joka monessa suhteessa yhdistää elämän ehtoohetket elämän alkupäiviin. Kierros on käyty kohta loppuun, ja mikä maasta on tullut, palaa takaisin maahan. Se tuntuu surulliselta, sydäntä särkevältä, mutta se on elämän todellisuutta, osa sitä kokonaisuutta, mitä kutsumme ihmisydeksi!

Matildan luona vieraileminen on omalla, oudolla tavallaan, opettavaista ja elämää rikastuttavaa. Vanhene- misen ja kuoleman kohtaaminen oikealla asenteella opettaa jotakin sellaista, mitä ei missään muualla voi omaksua. Kun hyväksyy ihmisen, siis itsensäkin ajallisuuden ja rajallisuuden, alkaa suhtautua jokapäiväiseen elämään aivan uudella tavalla. Oppii olemaan kiitollinen jokaisesta elämänsä hetkestä, siitä terveydestä mikä kunkin osaksi on suotu, kaikesta siitä mitä saa omistaa. Useimpien ihmisten elämä tuntuu olevan riippuvainen siitä, mitä ihmisellä ei ole. Tällöin ihminen ei todellisuudessa elä ollenkaan tätä päivää, vaan on jos- sakin mielessä harhaisempi kuin rakas Matildamme.

Matilda ei siis olekaan mikään merkityksetön ja toisarvoinen henkilö, koska hänen kohtaamisensa tuottaa sen suuren ilon, että oppii elämään juuri sitä elämää, joka sillä hetkellä on saatavillamme. Kuinka ihanaa onkaan elää juuri tässä hetkessä, tässä todellisessa olevaisuudessa, sillä mennyt on enää vain muistoja, ja tulevaisuus on tuntematon ja haaveita vain.

Nyt iltapäivällä Matilda oli humoristisella tuulella. Hän istui ruokailua varten valmiina pöydän ääressä useiden muiden vanhusten kanssa. Istuin jonkin matkan päässä, ja hän huuteli minulle useaan kertaan asioita joita en oikein käsittänyt.

Minua on aina liikuttanut hänen ruokailunsa, joka tapahtuu äärimmäisellä nöyryydellä ja vakavuudella. Ruuan ottaminen lusikkaan tai haarukkaan näyttää aika vaikealta, ja voimaa käden nostamiseen on juuri sen verran että avoin suu saa pureskeltavaa. Nyt hän ei toivottanut seuralaisilleen hyvää vappua niin kuin eilen illalla. Mutta on hyvä että kumppanit ymmärtävät nämäkin hyväntahtoiset toivotukset, vaikka on tammikuun loppu.

Tältä paikkakunnalta puuttuu suuri määrä vanhusten hoitopaikkoja, ja tuntui todella pahalta kuunnella kahden ”Matildan” keskustelua siitä, kuinka he ovat jättäneet hakemuksen tiettyyn ryhmäkotiin. Heitä kuulemma todella kovasti jännittää meneekö hakemus läpi. En voisi edes ajatella kertovani heille, kuinka pitkät jono- not jokaiseen hoitopaikkaan on. Onko vain panettelua vai totta, mutta jonojen ohitse kuulemma pääsevät merkittävät henkilöt. Kumpikaan näistä ei ollut merkittäviä, sillä eiväthän he olisikaan täällä siinä tapauksessa.

Olisin suonut Matildalle jotakin parempaa hänen viimeisiksi päivikseen. Onhan hänen elämänsä niin täynnä pettymyksiä ja masentavia asioita. Itse olen jo joutunut toteamaan, ettei nuoruuden jälkeinen aikani juurikaan sisällä suuria ilon aiheita. Tässä kohden olemme Matildan kanssa aika samanlaisia. Mutta hän on ottanut kaikki koettelemuksensa paljon suuremmalla rauhallisuudella kuin mitä itsestäni voin sanoa. Yksi masentavimmista asioista hänelle kai oli se, kuinka hänen ainoa poikansa solmi melko tavalla onnettoman avioliiton ja kävi noin kolmikymmenvuotisen sodan, josta Matildakaan ei jäänyt osattomaksi.

Missä soditaan, siellä koetaan traumoja ja pettymyksiä. Nämä negatiiviset asiat täytyy sitten purkaa jollekin, sehän on elämän laki. Miten se tapahtuu, on kuitenkin suuremmasta merkityksestä kuin se kenelle

ja missä se tapahtuu. Anoppi luonnollisestikin on asemassa, missä häneltä ei ollenkaan kysytä mitä hän haluaa ja toivoo, vaan nuoruuden narsistisella oikeutuksella paha olo kaadetaan nimenomaan anopin tai apen nimellä kulkevan ylle. Yksi peruste lienee kautta aikain ollut se, että anoppi ja appi yleensä pitivät oman jälkeläisensä puolta, koska tuntevat tämän niin hyvin. Mistähän tällainen erehdys on saanut alkunsa? Eivätkö nämä ihmiset vieläkään käsitä, että etenkin miniä kuuluu siihen kastiin, jolla on aivan synnynnäisenä varusteena kyky tunnistaa kumppaninsa ja tämän sukulaisten salatuimmatkin paheet ja heikkoudet?

Niinpä ei Matildan tarvinnut kuin luoda vääränlainen, tahdoton katse, kun jo jokin miniän sisimmässä alkoi läikehtyä ilkeällä tavalla. Kysymys ei niinkään ollut siitä mitä Matilda halusi tai tarkoitti, vaan oli enemmänkin kysymys miniän tulkinnasta. Olen seurannut ihmiselämää erikoisella tarkkaavaisuudella koko elämäni ajan, ja läheisestä suhteestani riippumatta voin todeta, että on harvassa sellaisia äitejä ja isoäitejä, kuin mitä Matildamme oli suhteessaan poikansa perheeseen. Tiedossani ei ole yhtäkään tapausta, missä tämä olisi sokeasti asettunut poikansa puolelle, vaan pyrki harvinaislaatusella tasapuolisuudella suhtautumaan kaikkiin samalla tavalla. Siitä todistuksena hänen uskomaton anteliaisuutensa, sillä hän vuosikymmenien ajan suureksi osaksi puki koko perheen.

Matilda ei koskaan ole ollut varakas, kun oli vain keskinkertainen liikeapulainen. Paha sydänvika keskeytti työelämän, ja työnantajan nurjan asenteen tuoman mielipahan saattamana hän jäi varhaiseläkkeelle saamatta asianmukaista korvausta. Kuinka paljon hän aikanaan jätti syömättä arvoistaan ruokaa, jää arvoitukseksi, mutta jossakin vaiheessa hän osti vähäisillä eläkerahoillaan käytetyn auton poikansa perheelle. Mikä käsittämättömintä, miniälle tämä anteliaisuus oli aivan kuin maailman selvin asia. Kiitollisuuden osoitukseksi tämä piti useamman kerran sellaisen metelin iäkkäälle anopilleen, että tämä ainakin kaksi kertaa vietiin piipaa-autolla sydänkohtauksen saaneena lähimpään sairaalaan!

Ajattellessani kaikkea tietämäni totean olevani paljon huonompi ihminen kuin Matilda. Tietysti tämä vanhan ihmisen temperamentilla ja olemuksella ajoittain pahoitteli ankarastikin kokemaansa kohtelua, mutta uskon itse olevani paljon sapeikkaampi kaiken kuulemani johdosta. Tietoisena kaikesta vanhaa ihmistä muhduuttaneesta toivoisin hänelle omaa paikkaa missä tahansa muualla kuin sairaalassa. Elämä taitaa olla paljon raadollisempaa kuin itsekään uskallan itselleni myöntää! Kuinka paljon ihmiset suovatkaan itselleen mielipahaa ja murhetta olemalla epärealistisen optimistisiä ja todellisuudelle vieraita!

Matildan sekavuus tulisi nähdä oikeassa mittasuhteessa hänen nykyiseen ympäristöönsä. Oikeastaan olisi ihme jos hän olisi toisenlainen. Täysipainoiset ihmiset tuossa miljöössä ovat poikkeuksellisen vahvoja ja elinvoimansa säilyttäneitä. Kun ajattelen työkenttäni narsistisen persoonallisuushäiriön uhrien keskellä, joudun aivan päivittäin ajattelemaan ja pohdiskелеmaan

erilaisia ihmisen torjuntamekanismeja. Jo terve ihminen omaa automaattisen hälytysjärjestelmän, joka perustuu aika paljon alitajuntaan. Ihmisen luontainen torjuntajärjestelmä alkaa automaattisesti toimia ylivoimaiselta tuntuvien tekijöiden vaikutuksesta. Tämä järjestelmä on niin automaattinen, ettei sitä useinkaan pane edes merkillä, ja siksi on niin helppoa ajautua todellisuudelle vieraille alueille ja vaikutuskentille. Se merkitsee tietynlaista epätodellisuutta ja totuuden pakenevista aivan pienissäkin asioissa.

Ihmisen tunne-elämä sisältää tavattoman määrän vastoinkäymisten ja negatiivisten kokemusten vaikuttamaa ja värittämää materiaalia, joka voidaan nähdä luonnollisena ja osana jokaisen ihmisen elämää. Sairastumiseen ja tietynlaiseen sekavuuteen, harhaisuuteen tarvitaan ylisuuri määrä negatiivisia tekijöitä, ja tämän kynnyksen ylittämiseen johtava tekijämäärä on hyvin vaihteleva eri ihmisten kohdalla. Meillä jokaisella on omat heikkoutemme ja vajavaisuutemme, jotka määrittävät tämän kynnyksen korkeuden. Mikä vahvistaa toista, rikkoo toisen aivan mitättömiltä tuntuvien tekijöiden vaikutuksesta. Siksi ei ole reilua laatia jonkinlaista luetteloa tai määritelmää, jonka tulisi päteä yleisesti.

Matildan yli yhdeksänkymmentä vuotta kestänyt taspainoisuus ja elämän ongelmien selvittämiskyky riitti tiettyyn pisteeseen asti. Hänen henkinen romahtamisensa ei ole perusteltavissa millään lapsuuden tai muun ajan henkisillä tekijöillä, ei pettymyksillä eikä traumoillakaan, vaan yksinkertaisesti suuri ikä toi mukanaan suuren määrän tekijöitä, jotka väistämättömästi kohtaavat ihmistä jossakin elämän vaiheessa. Martan soluihin ohjelmoitu katoavaisuus ja rajallisuus saavutti tietyn pisteensä, niin että kehollisesti tapahtui siinä määrin suuri muutos ja rappeutuminen, että tulehduksen myötävaikutuksella tietty tekijäkokonaisuus johti ensin huonovointisuuteen ja ajan tajun katoamiseen. Matilda alkoi keittää puuroa useita tunteja liian aikaisin, luullen huonon olonsa johtuvan nälästä.

Jos hän olisi jäänyt vuoteeseen makaamaan, olisi tämä tilanne vältetty, mutta mahdollisesti vain ohimenevästi. Mutta näin oli kirjoitettu hänen elämänsä kirjaan, niin että herääminen tapahtui sairaalan vuoteessa vastoin kaikkia vuosikautisia huokauksia ja toivomuksia huomaamattomasta pois nukkumisesta.

Sairaalaa ei toivottuja olosuhteita edelsi siis tämä tekijä, joka vaikutti sijaintipaikan muutokseen. Tämä on osa normaaliksi katsottavaa ihmiselämää, joka sisältää enemmän ihmisestä riippumattomia tekijöitä, kuin mitä kukaan haluaisi itselleen myöntää. Arvostelumme kohteena on kuitenkin ensisijaisesti yhteiskunnalliseksi katsottava tekijävyöhyke, joka sisältää aivan liian paljon narsistisen ajattelun tuottamaa aineistoa. Yksi kaatumisen ja sairastuminen oikeuttaisi kaikkien oikeuksien kadottamiseen ja menettämiseen, niin että vanhus nyt on ympäröity tekijöillä, jotka eivät ainoastaan estä henkistä jatkuvuutta, vaan itse asiassa tukahduttavat ihmisen henkisen kapasiteetin säilymisen?

Olemme tekemisissä asiakokonaisuuden kanssa, jota ei minkään yhteiskunnan eikä yksilön tulisi hyväksyä. Varma ja tutkittu tieto ei riitä vakuuttamaan meitä siitä, että tällaisessa tilanteessa voisimme hyväksyä sa-

noin lausumattoman tuomion, että nyt vanhus on ylittänyt jonkin sellaisen rajan, jonka jälkeen hänen ihmisyytensä ei enää riittävässä määrin vaadi huolehtimaan hänestä toisenlaisella tavalla. Eutanasiasta käydään entistä suurempaa keskustelua, mutta olemmeko nyt tuoneet tälle alueelle uutta termistöä, kun puhumme vanhuksen alasajamisesta? Jos vertaamme tätä käsittelemme nykyisin tunnettuihin lakon tai muusta syystä pysäytettyihin teollisuuslaitoksiin tai yrityksiin, merkitsee se käynnissä pitämisen merkityksen kadottamista. Mitä ei syystä tai toisesta haluta pitää yllä, se lopetetaan tiettyjen toimenpiteiden avulla. Kun jokin tuotantolaitos ajetaan alas, lopetetaan ensimmäiseksi raaka-aineen syöttäminen koneisiin, sitten mahdollisesti suoritetaan jonkinlainen pesu ja lopuksi käyttövoiman syöttäminen lopetetaan napin tai jonkin kahvan alas painamisella.

Kun ei syötetä raaka-ainetta eikä käyttövoimaa, ei koneen pyörimisellä ole enää merkitystä, ja siksi virta katkaistaan.

Miten vanhus ajetaan alas? Olemme jo kai tarpeeksi tuoneet esiin siihen liittyviä asioita. Ihmistä ei ajeta alas lopettamalla ruokailu ja antamalla piikki takapuoleen. Ihminen voidaan ajaa alas melko huomaamattomasti, sen todistaa nykyinen käytäntö, vaikka sitä ei olekaan riittävässä määrin pantu merkille. Ihminen on todellisuudessa niin suurella määrin henkinen olento, että hänen koko koneistonsa, niin mielen kuin kehonkin, voi ajaa alas olosuhteissa, missä hänen henkisyylleensä välttämättömät tekijät poistetaan, ei toki kerta rysäyksellä, vaan vähitellen. Jos ihminen alkaa tuntea itsensä riittävässä määrin tarpeettomaksi ja taakaksi läheisilleen ja yhteiskunnalle, yhtyy hän tähän alasajon prosessiin alkamalla itsekin ajaa itseään alas.

Kuinka usein onkaan Matilda kysynyt minulta, miksi tulin sairaalaan häntä katsomaan! Kuinka usein hän onkaan, erehtyessäni nojaamaan pääni pöytää vastaan lepäävään käteeni, kysynyt olenko murheellinen. Tämä kysymys ei varmaankaan koske juuri muuta kuin sitä, mitä seuraava kysymys usein koskee: ”Oletko kauhean pettynyt, kun joudut käymään katsomassa minua niin usein? Eihän sinun tarvitse niin usein käydä.”

Tiedän jokaisen käyntini ilahduttavan häntä tavattomasti. Mutta näen selvästi, että hän olisi valmis ajamaan itsensä alas jo ensimmäisistä kyllästymiseni merkeistä. Hän haluaisi säästää minut pitkiltä ajomatkoilta ja yöpymisiltä kotikuntani ulkopuolella.

Tietystä määrin Matilda on jo ajanut itseänsä alas siinä suhteessa, mitä merkitsee sairaalan vuoteessa makaaminen, vieraiden ja pelottavaltakin tuntuvien ihmisten keskellä. Viereisten vuoteiden potilaat ovat vaihtuneet jo moneen kertaan, ja juuri nyt makaa keskellä hänen huonettaan ylimääräinen, hiukan ongelmia tuottava potilas. Sairaala on ylikuormitettu, ja kuulen hyvinkin useita kertomuksia siitä, kuinka omaishoitaja on niin väsynyt, että on pakotettu tuomaan hoidettavansa sairaalaan. Seuraava pakko on saada lääkäri vakuuttamaan siitä, että hoitaja on tosissaan eikä vie hoidettavansa takaisin kotiin. Hän tarvitsee muutaman päivän levon, eikä lääkärille jää muuta mahdollisuutta kuin huokaisten ottaa potilas ylikuormitettuun sairaalaan, ilman sarvia ja hampaita henkisesti epäsuotuisiin ja kohuttomiin olosuhteisiin!

Tätä asiaa on tähän asti tarkasteltu vain ulkopuolisten ja hoitohenkilökunnan näkökulmasta. Uskon että on tullut aika katsella kokonaisuutta ihmisyuden ja meille annettujen lupauksen pohjalta – lakienkin pohjalta. Näissä olosuhteissa hoito ei voi olla sitä mitä sen tulisi olla, ei edes kehollisesti, saati sitten henkisyuden kannalta! Kuulun siihen koulukuntaan, joka uskoo suuren tai jopa suurimman osan kehollisista sairauksistamme johtuvan henkisistä tekijöistä. Hienoa käyttää tällaista ilmaisua, maallikkona!

Olen oikeastaan lakannut ”ajamista itseäni alas” ajatuksella maallikkona olemisestani. Rohkenen tässä tilanteessa, kaikkien vuosikymmenten jälkeen väittää, ettei omaksumaani tietämystä esittämistäni asioista voi oppia missään yhteiskunnallisessa opinahjossa, ei edes yliopistossa. Olosuhteet ja jumalallinen tarkoituskin veivät minut omasta tahdostani riippumatta teille joita en itse missään tapauksessa olisi valinnut, jos olisin tiennyt mitä tuleva on. Minut pakotettiin omaksuma valtava määrä sellaista viisautta ja tietoa, minkä voi oppia ainoastaan kokemuksen ja elämän koulussa. Ymmärrän niitä lukemattomia autettaviani, jotka ovat selvästi tuoneet esiin sen, että he mieluummin puhuvat maallikon kuin ammattilaisen kanssa.

En taida tuntea ainoatakaan henkisen väkivallan uhria, joka ei jossain vaiheessa olisi painokkaasti todennut: Minua voi ymmärtää ja auttaa vain sellainen ihminen, joka on kaiken itse kokenut!

En ole vielä kokenut vanhuutta enkä sekavuutta. Niistä en voisi enää koettua kirjoittaa, ja siksi on kai minulla annettu kyky samaistua niiden ihmisten kanssa, joista minun tulee kertoa. Järkevä ihminen oppii suuren määrän asioita epäonnistumisista ja toisten ihmisten elämää seuraamalla. Oikeastaan ihminen, joka oppii kaiken elämässään kantapään kautta, ei olekaan oikein viisas. On tyhmää lyödä päätään seinään verille asti, sekavuuteen asti, jos on muitakin oppimisen keinoja!

Siksi on Matildamme aivan tavallisena ihmisenä erinomainen opettaja. Loppujen lopuksi eniten maailmaa muuttaneet ihmiset eivät olleet sen kummallisempia normaalielämässään. Heillä oli vain erikoislahjakkuuksia tai kykyjä, joiden kehittäminen vei heiltä suuren osan heidän elämänsä. Siinä kohden missä me heitä ihailimme ja ehkä kadehdimmekin, oli heillä suuri merkityksensä, mutta on kuitenkin suuria elämän alueita, missä he jäivät paitsi monia sellaisia asioita, joista me saamme nauttia. Ihailtavan taidon saavuttamiseksi joudutaan uhraamaan käsittämättömiä määriä aikaa ja ihmissuhteitakin, koska olemme rajallisia olentoja.

En katso miksikään kerskaamisen aiheeksi, jos sanon, etten tunne kateutta ketään ihmistä kohtaan. Mistä olisin kateellinen? Kenelle? Ehkä voisin olla kateellinen, tai olenkin hieman, jokaiselle miehelle, jolla on hyvä, mahdollisesti kauniskin vaimo. Nykyisessä ajassa tämäkin kateus on perusteeton, tuntien ihmismieltä. Minulla ei olisi hetkenkään mielenrauhaa, kun luke mattomat urokset hirnuisivat kauniin vaimoni perään. Mutta mitä tulee hyvään ja rakastavaan ja... tyhmää luetella tällaisia asioita! Totuuden nimessä en vielä taida tuntea yhtään onnellista avioliittoa, saati sitten hy-

vää vaimoa. Elämänhalun jatkamiseksi haluan kuitenkin uskoa niitä olevan, tietoisuuteni ulkopuolella. Haa-veilla kannattaa, lohia kannattaa pyytää, vaikei saisi-kaan!

Ei vaan ihan oikeasti, hyvään ja parempaan kannattaa aina uskoa olosuhteista riippumatta. Mikä muu olisi Matilda ylläpitänyt kaikkina menneinä vuosina? Kuinka usein hän onkaan sairaalan käytävällä tai aulassa kysynyt minulta, onko kaikki hyvin. Kuinka usein hän onkaan kysynyt, onko kaikki mennyt sellaisella tavalla että olen tyytyväinen elämäni. Joka kerta olen vakuuttanut kaiken olevan hyvin. Kaikki ei ehkä eikä varmastikaan ole siten kuin haluaisin, mutta järkevästi ajatellen minulla on kaikki todella hyvin.

Miksi keskustelemme käytävällä tai aulassa? Tässä on yksi suurista epäkohdista sairaalaelämässä. Matilda kuulee melko huonosti, ja tuntuu surkealta ja vääraltä suureen ääneen toistaa hänelle samaa asiaa, kun muut huoneessa olevat nukkuvat päiväuntaan.

Harva tuolla osastolla on niin onnellinen, että joku omainen vierailee päivittäin. Näillä onnellisilla on aivan erilainen pilke silmäkulmassa vaihtaessani muutama sanan heidän kanssaan. Itselläni on edessä se tosiasiassa, etten läheskään niin paljon voi vieraila Matildan luona, kun joudun luovuttamaan hänen asuntonsa pois parin päivän päästä. Minulla ei ole sitten enää yöpaikkaa, ja joudun kai käymään vain päiväseltään, ajaen parisataa kilometriä samana päivänä.

Niin, olosuhteisiin nähden Matilda vastaa sitä mitä hänelle näissä ympyröissä tarjotaan, joten hän käy henkistä kamppailuaan siinä missä meistä jokainen. Itse ajautuisin kai sisäisen kauhuni johdosta aivan samantapaiseksi kuin hänkin. Koska en itselleni mistään hinnasta soisi samanlaista tilannetta, yritän vaikuttaa asioihin. Matildan osalta kaikki vaikuttamiseni taitaa tulla liian myöhään, mutta kirjoitankin nyt kaikista tuntemistani tai tuntemattomista Matildoista, joita suomalaiset sairaalat pullistelevat viranomaisten kiusaantumiseen asti. Että asia on päästetty näin pitkälle saa suhtautumaan melko varautuneesti presidenttimme uuden vuoden puheeseen, missä hän vakuutti vanhustemme olevan meille tärkeitä.

Tässä kohden välähtää erinomainen ajatus mieleeni. Eikö juuri Matilda sanonut minulle pari päivää sitten, että hän on täällä kuin lasipurkissa! Taidan nyt osata tulkita presidentin sanat oikealla tavalla! Hän kai tarkoitti, että vanhuksemme ovat meille niin tärkeitä, että me säilömmme heidät sairaalan desinfioivassa ilmapiirissä henkiseen lasipurkkiin, missä he sitten muhivat siihen asti kun elintoiminnot lakkaavat! Heidät säilötään pilaantumaan! Olenko tulkinnut oikein? Eivätkö kaikki tekijät viittaakin siihen, että tulkintani on melko totuudenmukainen? En vain kerta kaikkiaan löydä minkäänlaista järkevää asiayhteyttä tällaisen toiminnan laillistamiseksi ja oikeuttamiseksi! Ei sen paremmin pyhä kirja kuin eivät lakimmekaan tunne käsitettä ihmisten säilömisestä! Täytyy varmaan nyt pyytää asiantuntijalausuntoa joltakin viisaammalta, mahdollisesti Matildan paikkakunnan sosiaaliviranomaisilta, kunnallisilta päättäjiltä... vaiko kaupunginjohtajalta?

Markku Vuori
Ihmissuhdekouluttaja
ihminentavattavissa.net
045 - 1314180